

Dr. sc. Ivo GOLDSTEIN, red. prof.

**DRUŠTVO ZA HRVATSKU POVJESNICU /
SAVEZ POVIJESNIH DRUŠTAVA HRVATSKE
ZA PREDsjedNIKOVANJA PETRA STRČIĆA
(1988.-1997.)**

UDK: 929 STRČIĆ, P.
UDC: 930.1(497.5)

Stručni rad
Professional paper

dr. sc. Ivo GOLDSTEIN, red. prof.
Filozofski fakultet u Zagrebu
HR – 10000 ZAGREB
I. Lučića 3

Ključne riječi: Strčić, Društvo za hrvatsku povijesnicu/Savez povijesnih društava Hrvatske, predsjednik

Petar Strčić bio je predsjednik udruženja svih povjesničara Hrvatske – Društva za hrvatsku povijesnicu/Saveza povijesnih društava, i to od 1988. do 1997. godine. To je razdoblje raspada jugoslavenske države (SFRJ) i njezinoga višedesetljetnog društvenog sustava, uspostavljanja Republike Hrvatske te velikosrpskoga osporavanja ratom tih kapitalnih događanja. U tome vrlo uzburkanom i prevratnom vremenu na čelu Društva/Saveza nalazio se dr. P. Strčić istaknuvši se organizacijskim i drugim sposobnostima te vrlo plodnom aktivnošću, i na domaćemu i na međunarodnome polju. To mu je, uz ostalo, i honorirano tako da je uskoro postao i akademik – redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, jedini od svih predsjednika Društva (osnovano je 1947. godine).

1.

Udruženje svih povjesničara Hrvatske osnovano je u Zagrebu 1947. godine kao Povijesno društvo Hrvatske. Društvo je ubrzo počelo djelovati i kao savez udruženja, a njegove prve podružnice osnovane su u Puli i Rijeci. Naime, istarsko i riječko područje i međunarodnopravno su u to doba vraćeni u sastav Hrvatske. Do tada, kao dijelovi Kraljevine Italije, imali su historiografsku produkciju koja se ni tradicijom ni orijentacijom nije oslanjala na historiografiju u dijelu Hrvatske koji je tada bio u Kraljevini SHS/Jugoslaviji.

Savez povijesnih društava Hrvatske promijenio je 1991. godine ime u Društvo za hrvatsku povjesnicu. Istovremeno je istupio i iz Saveza povijesnih društava. Iako je nekadašnji *Savez* postao *Društvo*, i dalje je zadržao karakter saveza, jer su u njemu različiti ogranci u lokalnim sredinama umnogome djelovali samostalno.

Upravo u tome prevratnome vremenu, od 1988. do 1997. godine predsjednik Društva/Saveza bio je Petar Strčić, povjesničar i arhivist, doktor povijesnih znanosti i gostujući profesor na nekoliko fakulteta i visokih škola.

Osamdesetih je godina bio direktor Arhiva Hrvatske, potom – u 90-im godinama XX. stoljeća – upravitelj Arhiva HAZU u Zagrebu. U tome razdoblju, kada se jugoslavenska država raspala, a istovremeno je socijalističko/komunističko društvo zamijenjeno sustavom liberalne demokracije, Društvo za hrvatsku povjesnicu/Savez povijesnih društava Hrvatske ne samo da je nastavilo djelovati, već je proživjelo jedno od svojih najplodnijih razdoblja. Kako je to moguće?

2.

Ako treba nekoga istaknuti u nizu ljudi koji su u središnjici djelovali, onda ponajprije valja spomenuti tadašnjega predsjednika – Petra Strčića. Strčić je svoj aktivizam u Savezu/Društvu iskazao kao nadasve uporan i vrlo sposoban organizator. Pri tome je imao i dobre suradnike, a oni – stari i novi, iz Zagreba i izvan njega – pružali su mu punu podršku i konkretnu pomoć u zaista tada vrlo teškome radu u neočekivanim situacijama.

U tome desetogodišnjemu razdoblju potpredsjednici Društva/Saveza bili su prof. emeritus dr. sc. Ivan Kampuš i akademik Tomislav Raukar, tajnik je bio prof. dr. sc. Ivo Goldstein, a članovi Predsjedništva, sada pokojni, prof. dr. sc. Stjepan Antoljak, dr. sc. Fikreta Jelić-Butić, dr. sc. Josip Lučić i prof. dr. Filip Potrebica, te, i sada živi, dr. sc. Vesna Jurkić-Girardi, dr. sc. Hrvoje Matković, dr. sc. Franko Mirošević, dr. sc. Dragutin Pavličević, Dušan Plećaš, prof., Ljubomir Petrović, prof., i prof. dr. sc. Božena Vranješ-Šoljan.

Članovi Časnoga suda bili su – sada pokojni – predsjednik akademik Josip Adamček i dr. sc. Ivan Očak, te – i sada živući – prof. dr. sc. Rene Lovrenčić.

Glavni urednici izdanja Društva/Saveza bili su prof. dr. Ivan Kampuš – za “Historijski zbornik”, dr. sc. Ivan Erceg – za knjižni niz “Hrvatska gospodarska povijest”, odnosno do sloma SFR Jugoslavije – jugoslavenska, te dr. sc. Hrvoje Matković – za časopis “Nastava povijesti”.

3.

Društvo/Savez u svojem je desetogodišnjemu radu upravo pod predsjedanjem dr. P. Strčića imalo plodnu znanstvenu djelatnost. Tako je dovršen i višegodišnji projekt o kulturi i povijesti gradišćanskih Hrvata, pa je 1995. godine – uz uvodne riječi dr. sc. Franje Tuđmana, predsjednika Republike Hrvatske, i kardinala mons. Josipa Kuharića, nadbiskupa i metropolita zagrebačkoga, rezultat napora hrvatskih, austrijskih i mađarskih istraživača objavljen u velikome, istoimenom zborniku interdisciplinarnoga sadržaja (*Povijest i kultura gradišćanskih Hrvata*, ur. I. Kampuš, Zagreb 1995).

U ovome razdoblju, samostalno ili u suorganizaciji s HAZU, Maticom hrvatskom, Čakavskim saborom, Hrvatskim državnim arhivom, Društvom hrvatskih književnika i drugim središnjim, regionalnim, gradskim i drugim institucijama i organizacijama, priređeno je čak 60 međunarodnih i domaćih skupova, dakle, gotovo svaki drugi mjesec po jedan. Od toga je bilo 9 međunarodnih simpozija – čehoslovačko-jugoslavenski, o Benediktu Kotruljeviću, pa u Austriji, Hrvatskoj, Mađarskoj i Sloveniji niz skupova o gradišćanskim Hrvatima, itd. Od sadržaja druge skupine događanja, s domaćih znanstvenih simpozija, spominjemo, primjerice, I. i II. dane Jaroslava Šidaka (Rijeka, Pula, Zagreb, Zadar), Lika i Krbava 1689.-1990., Hrvati u Srbiji, Zagrebački Gradec 1042.-1850., Zrinsko-frankopanska urota, 900. obljetnica Zagrebačke biskupije, Hrvatska Rijeka, Kosovska bitka, Prvi hrvatski tabor u Istri, Počeci II. svjetskog rata u Hrvatskoj, niz skupova „Pazinski memorijal“ u čast sjedinjenja Istre s maticom domovinom Istrom, Portreti hrvatskih povjesničara, i dr. Tu je i niz zasebnih skupova o pojedinim političarima i povjesničarima – primjerice, o Ivanu Mažuraniću, Eugenu Kvaterniku, Franji Račkome, Franu Supilu, Matku Laginji, Vjekoslavu Spinčiću, Antunu i Stjepanu Radiću, Antunu Bonifačiću, Milanu Šufflayu, Mihi Baradi, Josipu Matasoviću, Zlatku Tanodyju, Miroslavi Despot, Stjepanu Antoljaku, Danilu Klenu i drugima.

Zastupnici i predstavnici Društva/Saveza sudjelovali su i u radu više skupova i sastanaka u zemlji i u inozemstvu, npr. na svjetskim kongresima povjesničara u Madridu i Montrealu te velikim povijesnim skupovima u Moskvi i Beču.

Nekim našim znanstvenim i stručnim simpozijima i drugim skupovima u tome desetogodišnjemu razdoblju upravo su pod predsjedanjem P. Strčića pokrovitelji bile i zaista visoke ličnosti, pa tako i sam predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman. Isto tako skupove su pozdravljale istaknute ličnosti, npr. predsjednik Vlade Hrvoje Šarinić i predsjednik HAZU akademik Ivan Supek.

I nastava povijesti u ovome turbulentnom razdoblju bila je živi predmet sadržaja rada Društva/Saveza. Tako su, npr., izrađeni elaborati i dostavljeni nadležnim tijelima

Republike, razmatrano je i pitanje nastave povijesti za srpske i talijanske škole te pitanje odsjeka za povijest na više fakulteta, govora je bilo i o poslijediplomskim studijima povijesti, o studijima arhivistike, o nastavnim programima i planovima, o udžbenicima itd.

Članovi Društva/Saveza, njihovi gosti, a i sam predsjednik Strčić, održali su u organizaciji Društva/Saveza mnoga predavanja u mjestu stanovanja i izvan njega, u podružnicama u raznim hrvatskim gradovima. Ta se aktivnost nije prekidala ni u vrijeme rata, 90-ih godina, kada se, primjerice, govorilo u rasponu od Matije Vlačića Ilirika i Baltazara Krčelića, preko Danielea Farlatija i Ivana Kukuljevića Sakcinskoga do Josipa Jurja Strossmayera i Alojzija Stepinca.

Društvo/Savez i predsjednik Strčić na njegovu čelu organizirali su ili su sudjelovali u priređivanju niza svečanih akademija, glazbenih i drugih kulturnih manifestacija te izložaba – npr. o grobničkoj "bitki" s Tatarima, o Uroti, o Vjekoslavu Klaiću, Josipu Matasoviću itd.

Valja zabilježiti i javno predstavljanje niza knjiga i zbornika, čak i filmova. Radi se, npr., o djelima dr. sc. Bernarda Stullija, prof. dr. sc. Igora Karamana, akademika Luje Margetića, prof. dr. sc. Miroslava Brandta, prof. dr. sc. Ivana Kampuša, akademika Hodimira Sirotkovića, akademika Ljube Bobana itd. Javnosti su – što to do tada nije bio običaj u Društvu/Savezu predstavljani i restaurirani dokumentarni filmovi, npr. o otoku Krku između dva svjetska rata, o pogrebu dr. Matka Laginje u Zagrebu (prikazivanje toga filma izazvalo je iznimno veliko zanimanje u Zagrebu, Kastvu i Klani) itd.

U ovome se plodnome razdoblju Društvo/Savez na zaseban način iskazalo i u nakladničkoj djelatnosti. Već smo naveli imena glavnih urednika – prof. dr. sc. I. Kampuša, dr. sc. I. Ercega i dr. sc. H. Matkovića koji su napose zaslužni za izdavanje 10 svezaka "Historijskoga zbornika", 11 svezaka "Acta Historica-oeconomica Jugoslaviae", odnosno Hrvatske, 22 sveska "Nastave povijesti" (u suizdavaštvu sa zagrebačkom "Školskom knjigom"), više drugih djela i kataloga – ukupno čak 45 izdanja. Realizirani su i rezultati znanstvenih skupova Društva, pa su i drugi nakladnici, sami ili u suradnji s Društvom/Savezom, objavili niz materijala s tih skupova. Tako, radi se o izdavanju tekstova o B. Kotruljeviću u suradnji s HAZU, a objavljeni su i zbornici o D. Klenu, akademiku Dragovanu Šepiću, potom i niz godišnjaka "Pazinski memorijal", itd. Ukratko: riječ je o stotinjak izdanja.

4.

Do rata i demokratskih promjena 90-ih godina XX. st. plodno je radilo 14 podružnica Društva za hrvatsku povjesnicu. Zbog rata i općih okolnosti četiri su se podružnice ugasile. Tako je broj sveden na deset podružnica, ali i dalje vrlo aktivnih – djeluju podružnice u Osijeku, Slavonskome Brodu, Našicama, Koprivnici, Požegi, Rijeci i Krku, te tri u Zagrebu. Neke od tih udruga bila su i u nemogućim uvjetima

iznimno plodne pa je tako, npr., zagrebački „Otium“ objavio sedam svezaka istoimenoga glasila. Povijesno društvo Rijeke pokrenulo je 1994. časopis „Rijeka“ i seriju „Novija istraživanja povijesti Rijeke i riječkog područja“. Povijesno društvo otoka Krka u ovome je, pak, razdoblju objavilo čak 20 svezaka svojega „Krčkoga zbornika“ i isto toliko u nizu „Posebna izdanja“, od kojih jedno i u New Yorku; Društvo je pokrenulo i „Malu knjižnicu“. Posebno ističemo riječku i krčku podružnicu, jer je u riječkoj dr. Strčić glavni urednik i predsjednik, a u krčkoj je glavni urednik.

5.

U ovome razdoblju zadesio nas je i gubitak mnogih kolega, vrijednih i zaslužnih članova Društva/Saveza i njegovih podružnica. Svi oni zaslužuju naše trajno sjećanje i zahvalu. Redovito smo im odavali dužnu počast, najčešće uz uvodnu riječ našega predsjednika.

Mnogi članovi Društva/Saveza i njegovih podružnica primili su i brojna domaća i međunarodna priznanja. Navedimo kao prvi primjer predsjednika Petra Strčića, koji je upravo u doba predsjednikovanja postao član-suradnik HAZU, a potom i njezin redoviti član – akademik, a dobitnik je i nekoliko nagrada grada Rijeke, itd. U ovome je razdoblju članica Društva/Saveza, prethodna njegova predsjednica prof. dr. sc. Mirjana Gross postala emeritus Sveučilišta u Zagrebu, kao i prethodni predsjednik i tadašnji glavni urednik prof. dr. sc. Ivan Kampuš koji je, uz to, dobio još i nagradu „Josip Juraj Strossmayer“ za najbolji izdavački pothvat u Republici Hrvatskoj. Zatim, naš kandidat dr. sc. Dragutin Pavličević dobio je državnu nagradu Republike Hrvatske „Bartol Kašić“, naš agilni član Ljujo Margetić postao je počasni doktor Sveučilišta u Rijeci, a kolega Margetić, kao i kolege Ljubo Boban, Tomislav Raukar i Franjo Šanjek postali su akademici – itd.

6.

Nažalost, bilo je i javnih napada na naše članove, i u miru i u ratu, pa tako i na našu raniju, časnu, vrlo poštovanu i zaslužnu predsjednicu Društva/Saveza prof. dr. sc. Mirjanu Gross. Javno je zatraženo smjenjivanje P. Strčića s mjesta i predsjednika Društva/Saveza i direktora Arhiva Hrvatske. U oba slučaja, kao i u drugim slučajevima, Predsjedništvo Društva/Saveza i drugi članovi i javno su uzeli u zaštitu predsjednika i druge članove. I sam predsjednik snažno se i javno odupro napadima i pritiscima na njega i druge – i održao.

7.

Bilo je i niz drugih djelatnosti u ovome razdoblju od 1988. do 1997. godine, u doba predsjednikovanja P. Strčića, ali o njima se mnogo detaljnije obavijesti mogu dobiti

u našem središnjem glasilu, u "Historijskome zborniku", a napose u opsežnome kumulativnom izvješću, tiskanome u sv. 50 iz 1997. godine, str. 324-332, koje je potpisao Petar Strčić kao predsjednik (sastavili su ga on, potpredsjednik I. Kampuš i tajnik I. Goldstein, a jednoglasno prihvatilo Predsjedništvo i Skupština). Svezak je posvećen osnivaču Zbornika i glavnome uredniku od 1848. do 1885. godine prof. dr. sc. Jaroslavu Šidaku.

A upravo je prof. Šidak, uz Josipa Matasovića i Bartola Zmajića, pa Miju Mirkovića/Matu Balotu i Bernarda Stullija, najzaslužniji da je njegov student Petar Strčić postao tako plodan predsjednik Društva/Saveza, pa i član uredništva samoga znamenitoga Šidakova "Historijskoga zbornika".

8.

Rijetko je kada i prije i kasnije Društvo/Savez bilo tako mobilno i u žiži znanstvene i stručne kritike, pa i međunarodne javnosti kao u doba predsjednikovanja dr. Strčića. A profesor je vrlo hrabro djelovao kao predsjednik i – stjecajem nesretnih povijesnih okolnosti – postao glasnogovornikom hrvatskih povjesničara u najgorem mogućem vremenu najnovije i najburnije hrvatske prošlosti. Tako je već 4. srpnja 1990. godine Društvo/Savez objavilo osudu oružanih sukoba, stavljeno je u mirovanje članstvo u središnjemu jugoslavenskom povjesničarskom savezu, zatim, na izvanrednoj Skupštini 25. rujna 1991. Društvo/Savez istupilo je iz njega, tadašnji (zadnji) predsjednici Saveza povjesničara i Saveza arhivista SFRJ prof. dr. sc. I. Kampuš i dr. sc. P. Strčić podnijeli su demonstrativne ostavke, upućen je "Apel" svjetskoj javnosti, osnovan vlastiti Hrvatski nacionalni povijesni odbor na čelu s L. Margetićem i tajnikom P. Strčićem, a, kako je rečeno, izmijenjeno je i ime Društva, itd. I sam je prof. Strčić kao predsjednik Društva i kao upravitelj Arhiva HAZU poslao više stotina apela i pisama, ili telefonski ili osobno razgovarao s brojnim kolegama povjesničarima i arhivistima diljem svijeta. Samo kao primjer: kada je za opsade Sarajeva uništena znamenita zbirka orijentalnih arhivalija i rukopisa u Sarajevu poslao je pismo, uz ostale, i vođama svih muslimanskih država, npr. od kralja Maroka do sultana Bruneja. Isto tako, javno je istupao i protiv velikosrpskih aspiracija na dijelove Republike Hrvatske. Svjedočio je javno i protiv oživjelih talijanskih iredentističkih aspiracija, ali i protiv aspiracija pojedinih čimbenika na slovenskoj političkoj sceni.

9.

Predsjednik Saveza/Društva Petar Strčić za svojega je mandata mnogo učinio. Tu je funkciju na mnoge načine plodno usklađivao s drugim funkcijama koje je obavljao – bio je i predsjednik Čakavskoga sabora i predsjednik Povijesnoga društva Rijeka, koje je upravo tada postalo najaktivnija podružnica Društva/Saveza. Kada je osnovan Odsjek za povijest na Filozofskome fakultetu u Rijeci dugo je godina bio njegov prvi

pročelnik. Strčić je vodio i svakogodišnju kulturnu i znanstvenu manifestaciju „Dane Matka Laginje“ itd., itd...

Bilo je prirodno da je akademik Petar Strčić i nakon desetogodišnjega predsjednikovanja “zadržan” i dalje u vodstvu Društva/Saveza, i to kao potpredsjednik, da je bio i jedan od suorganizatora I. hrvatskog kongresa povjesničara u Puli, te voditelj njegove sekcije o historiografiji (materijali iz njegove sekcije prvi su objavljeni u Hrvatskoj, u časopisu „Rijeka“!). Uz prof. dr. sc. emeritus Mirjanu Gross i prof. dr. sc. emeritusa Ivana Kampuša, upravo se dr. Petar Strčić ističe među predsjednicima Saveza povijesnih društava Hrvatske odnosno Društva za hrvatsku povjesnicu. Štoviše, jedini je među svim predsjednicima, od 1947. god. do danas, koji je postao i akademik, redoviti član najviše znanstvene i kulturne institucije Republike Hrvatske, Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti – što već samo za sebe govori dostatno.

SUMMARY

SOCIETY FOR CROATIAN BACKGROUND/
ASSOCIATION OF HISTORIC SOCIETIES DURING
PRESIDENCY OF PETAR STRČIĆ (1988-1997)

Ivo GOLDSTEIN, Ph. D.
HR – 10000 ZAGREB
CROATIA

Key words: Society for Croatian Background/Association of Historic Societies in Croatia, president

Petar Strčić was the president of the association of all historians in Croatia- Society for Croatian Background/Association of Historic Societies, namely from 1988 to 1997. That is the period in which the Yugoslav state (SFRJ) was dissolved together with its several- decade- long social system. It was also the period in which Republic of Croatia was established and period in which the Great- Serbian politics disputed those events by starting a war. P. Strčić was the president of the Society/Association in that period of turmoil and upheaval. He excelled with his organizational and other skills and very fruitful activity, at domestic and international level. His activity was recognized by his admittance to the Academy of Sciences and Arts, becoming the only president of the Society achieving the status of the full member.

SOMMARIO

SOCIETÀ PER LA STORIOGRAFIA CROATA / UNIONE DELLE SOCIETÀ STORICHE DI CROAZIA AL TEMPO DELLA PRESIDENZA DI PETAR STRČIĆ (1988-1997)

prof. dr. sc. Ivo GOLDSTEIN
HR – 10000 ZAGREB
CROAZIA

Parole chiavi: Strčić, la Società per la storiografia croata, Unione delle società storiche di Croazia

Petar Strčić preside la società di tutti i storiografi di Croazia – la Società per la storiografia croata / Unione delle società storiche di Croazia, dal 1988 fino al 1997. È il tempo della dissoluzione dello stato jugoslavo (SFRJ) con il sistema sociale che durava quaranta cinque anni, ma anche il tempo della costituzione della Repubblica di Croazia e della contestazione guerresca panserba di questi avvenimenti capitali. In questi tempi molto turbolenti e sovversivi, alla testa della Società/Unione si trova P. Strčić, distinguendosi colle sue capacità organizzatori ed altre, ma anche con la fruttuosa attività quanto in patria tanto nell'estero. Riconosciuti questi meriti, è diventato membro dell'Accademia croata di scienze ed arti, come l'unico dei presidenti della Società (fondata nel 1947).

ZUSAMMENFASSUNG

VEREIN FÜR KROATISCHE GESCHICHTE / BUND DER KROATISCHEN GESCHICHTSVEREINE WÄHREND DER PRÄSIDENTSCHAFT VON PETAR STRČIĆ (1988–1997)

Prof. Dr. Ivo GOLDSTEIN
HR – 10 000 ZAGREB
KROATIEN

Schlüsselwörter: Strčić, Verein für kroatische Geschichte / Bund der kroatischen
Geschichtsvereine, Präsident

Petar Strčić war von 1988 bis 1997 Präsident der Vereinigung aller kroatischen Historiker – des Vereins für kroatische Geschichte / des Bundes der Geschichtsvereine. In dieser Periode zerfiel der jugoslawische Staat (SFRJ) mit seinem Jahrzehnte währenden Sozialsystem. Die Republik Kroatien wurde wieder hergestellt, doch die großserbische Politik ignorierte diese Hauptereignisse, indem sie Kroatien den Krieg erklärte. In dieser stürmischen und umstürzlerischen Zeit war Dr. Petar Strčić Präsident des Vereins / des Bundes. Er hat sich durch organisatorische und andere Fähigkeiten sowie durch ein sehr fruchtbares Engagement im In – und Ausland hervor getan. Das wurde ihm unter anderem dadurch honoriert, dass er bald Akademiemitglied wurde – ordentliches Mitglied der Kroatischen Akademie der Wissenschaften und Künste, der einzige von allen Präsidenten des Vereins (begründet 1947).